

Forrás: <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2022/02/bankuti-gabor-pecs8-lokalis-tortenelem-tarsadalmi-tanulas-helyi-identitas-12-04-04/>

Bánkuti Gábor

Pécs8 – lokális történelem, társadalmi tanulás, helyi identitás¹

A Pécs8 programot a város- és helytörténetírás egészét érintő kettős kihívás ihlette. Hogyan beszélhető el a város története oly módon, hogy azt magukénak érezzék az olvasók, vagyis a nagyközönség számára is érdekes, egyszerismind hiteles narratívát adjon, másfelől a helytörténetírás kurrens módszertani problémafelvetéseire is választ kínáljon? Melyek azok a hangsúlyok, szerkesztés- és elemzésmód, amelyek segítségével a város múltját az egyes tematikák mozaikos egymás mellé illesztgetését meghaladva hálózatként, egymást feltételező és egymásra ható tényezők organizmusaként lehet bemutatni? A tartalmi és módszertani nehézségeken túl tekintve: a mai körülmények között hogyan lehet megfelelni a helytörténet alapvető feladatának, a helyi identitás erősítésének, a város múltját a jelen szempontjából is releváns közösségtörténetként fedezni föl, és jeleníteni meg? E tartalmi és módszertani nehézségek a Pécs Története Alapítvány nagyszabású vállalkozása, egy szakmai és társadalmi igényeket egyaránt kielégítő város monográfia megvalósítása kapcsán, a monográfiatorozat utolsó, a város 1945 és 1990 közötti időszakát feldolgozó nyolcadik – innen az elnevezés – kötetének tervezésekor váltak nyilvánvalóvá.

A PÉCS8 program célja a tudományos ismeretterjesztés olyan fórumainak megeremtése és összehangolása, melyek által a pécsi civilek is bekapcsolódhatnak Pécs 1945 és 1990 közötti története feltárásába. E munkához hívjuk kreatív együtt gondolkodásra, közös alkotásra, korosztálytól függetlenül Pécs minden egykori és jelenlegi lakosát! [tovább »](#)

A várostörténészek tekintélyes része egyetért abban, hogy a „város nem egyszerűen passzív befogadója a gazdasági, társadalmi, politikai aktivitásnak, hanem ezen erők interakciójának színhelye, és ezeknek a tényezőknek az összjátéka sajátos, karakteres, egyedi formációkat hozhat létre”.² Hipotézisünk lényegében arra a meggyőződésre épített, hogy e kutatások sora által megerősített konklúzió kutatói stratégiaként alkalmazva akár az eredményes (kutató)munka feltétele is lehet. Az interakcióból bontakozhat ki egy új típusú városmonográfia korszerű formája, a váratlan dolgok keresztezéséből innovatív megoldás születhet. Azaz a város arculatának és egyedi jellemvonásainak, a kifelé közvetített imázon túli megragadásához az itt élők egykori és mai identitásának, lokális tudatának megragadására van szükség, ami leginkább személyes kapcsolatokon, reflexiókon és kreatív interpretációkon keresztül érhető el. Ehhez pedig olyan fórumok szükségesek, melyek által a pécsi civilek – beleértve a tudományos kutatásokban általában figyelmen kívül hagyott csoportokat is – bekapcsolódhatnak Pécs 1945 és 1990 közötti története feltárásába. Ezáltal nem csak saját történeteik és a birtokukban lévő források válhatnak közkinccsé, de

az így felszínre kerülő, valamint a már meglévő ismeretek közös értelmezése, aktuális jelentésük felfedezése is lehetővé válik. A Pécs8 ezért kreatív együtt gondolkodásra, közös alkotásra és személyes emlékeik megosztására hívta, korosztálytól függetlenül, Pécs minden egykori és jelenlegi lakosát.

A tervezéskor a hálózatelmélet eredményei adtak mintát, és nem pusztán elméleti síkon.³ Az anyagi erőforrások korlátozottsága, az intézményesültség – tudatosan vállalt – hiánya, a kutatói és oktatói tapasztalat, valamint a tudományszervezés és a tudományos eredmények disszeminációjának kihívásai a hálózatelmélet gyakorlati alkalmazhatóságának kérdésére irányították a figyelmet. Ha a természettudományok törvényszerűségei, az internet algoritmusai vagy akár a terrrorszervezetek és titkosszolgálatok működése igazolja a „hálózatok világának” hatékony működését, miért ne lehetne mindez igaz a bölcsészettudományok területén, a tudás létrehozásában és megosztásakor? A realitásokat figyelembe véve nem is igen kínálkozott más lehetőség, mint moduláris struktúrában gondolkodni. Pókként hálót szőni. A kölcsönös érdekeltég alapján együttműködni olyan szereplőkkel, melyek maguk is jelentős kapcsolatrendszerrel rendelkeznek, e csomópontokat összekötni, és ezzel (saját kapcsolataikat is) új lehetőségekhez juttatni. A csomópontok (és kapcsolataik) közötti kommunikáció felvállalása lehetővé teszi a rendszer részei számára, hogy egymástól függetlenül működjenek, ugyanakkor hidat alkot az egyes szereplők között. Így a *„sok eltérő alkotóelem, külön-külön fejlődve, egy olyan rendszerhez járul hozzá, mely jóval több, mint részeinek összege.”*⁴

A hálózat működőképessége és növekedése szempontjából is fontos tehát, hogy minden csomópont érdekelt legyen az együttműködésben, a kapcsolódásban, ezért kezdetben olyan partnereket kerestünk, akik akár hivatalból, akár az érintettség, vagy érdeklődés okán eleve foglalkoznak valamilyen módon Pécs történetével, így a kooperáció számukra is hasznos.

A hálózatépítés első lépéseként a Pécs8 közvetítésével együttműködési megállapodás született a Pécs Története Alapítvány (PTA) és a Csorba Győző Könyvtár Helytörténeti Osztálya, illetve a PTA és a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága, majd nem sokkal később a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya, az Egyetemtörténeti Gyűjtemény és legutóbb az Egyetemi Levéltár között. A megállapodás értelmében a felek közös programok szervezésén, kutatói együttműködésekben túl a Pécs8 céljai mellett is elkötelezték magukat. Kivételes kutatási lehetőségeket biztosítanak a programba bevont egyetemi hallgatók számára és egy feladatkörükhöz tartozó vállalással, a Pécs8 lakossági felhívásaira beérkező dokumentumok befogadásával és archiválásával saját gyűjteményeik állományát is gyarapítják. Ezzel egyidőben ugyanis a közösségi és a helyi média segítségével sikerült megteremteni a lakosság eléréséhez szükséges útvonalakat. Az már a tervezés fázisában nyilvánvaló volt, hogy az internet mint ismeretszervező és kooperációs felület használata kulcsfontosságú a Pécs8 céljainak megvalósításában.⁵ A lassan projektté terebélyesedő ötlet a saját honlap indításától⁶ vett igazán lendületet. Az oldal elsődleges célja, hogy megossza és közkinccsé tegye a Pécs8 felhívásaira beérkezett, a közgyűjteményekben archivált új anyagokat, valamint azok különféle, tudományos és kreatív-közösségi „feldolgozásait”.

A [Galéria](#) rovata a beérkező fényképekből és a rendezvények fotóiból közöl válogatásokat, illetve a Control Stúdió által az utókornak megmentett és felkérésünkre digitalizált archív filmekből közöl részleteket.⁷ A [Mozaikok](#) rovatban pécsi életképek olvashatók a legkülönbözőbb tematikákban.⁸ Néhány ezek közül már önálló sorozattá állt össze. Külön

mappában gyűlnek a hallgatói anyagok, és itt olvashatóak azok a rövid írások is, amelyeket kutatók vagy a város iránt elkötelezett pécsiek készítettek a Pécs8 felkérésére vagy saját kezdeményezéséből. A [Projekt](#)ek rovatban a Pécs8 által inspirált városi, iskolai projektek felhívásai, leírása, beszámolóik kapnak helyet igényes kivitelben.⁹ A [Taneszközök](#) a közoktatásban adaptálható mintákat közöl, melyeket a Pécs8 által szervezett tanulmányi vetélkedők és táborok feladataiból és tapasztalataiból állítottunk össze.¹⁰

Az online fórumoknál azonban döntőbbnek bizonyult az azokat tartalommal is megtöltő (inter)akciók sora. A konstruktív tudáselsajátítás lehetőségeinek megteremtése a program talán legsikeresebb eleme. A Pécs8 keretében megvalósuló események a helyi közösségek és intézmények kapcsolatának dinamizálásával az együttműködések olyan hálózatát teremtették meg, mely a tudományos kutatás primer célja mellett egyaránt szolgálja az oktatást, a közművelődést és a lakosság városhoz fűződő viszonyának erősítését, elmélyítését. A lakosság mellett a közösségeket, civil szervezeteket, iskolákat megszólító felhívások és közvetlen megkeresések arra irányultak, hogy e szereplők saját ötleteiket és a témával kapcsolatos igényeiket megfogalmazzák. Ez az együtt gondolkodás, majd együtt cselekvés olyan rendezvények, közösségi akciók sorát indította el, mely minden várakozást felülmúlt, teljesen új és meglepő színtereket és formát adva a várostörténet (egyes részletei) elbeszélésének. Az interakciókból születtek a Pécs8 első, rendhagyó közösségi eseményei, a Sopianae Slam Poetry Clubbal szervezett slam poetry est és a Control Stúdió Filmegyesülettel létrehozott filmmustra és filmes workshop. Ezek különösen inspirálóan hatottak a későbbi fejleményekre is, kreatív, változatos és váratlan irányokba terelték a programot, kiszélesítették és színesítették a hálózathoz kapcsolódó szervezetek, személyek és kezdeményezések körét. Bebizonyosodott, hogy egy helytörténeti kutatás, illetve annak eredményei rendkívül sok közösségi, művészeti, oktatási stb. tevékenység során használhatók fel, és minden ilyen „felhasználás” egyben „közös értelmezés” is.

A Pécs8 legfontosabb eredménye, hogy sikerült megszólítani és aktivizálni több, a tudományos kutatásokban rendszerint figyelmen kívül hagyott csoportot. Jelesül a középiskolás diákokat, illetve a Pécs korabeli történetéről személyes emlékeket őrzők egy szűkebb körét. Mellettük számos olyan közösség és személy kapcsolódott a programhoz, akiknek érintettsége elsöre egyáltalán nem magától értetődő, de az együttműködés során kiderült, hogy a Pécs8-cal kölcsönösen gazdagíthatják egymást. Ilyenek az iskolák mellett a már említett slam poetry club és filmes egyesület, playback és improvizációs színházi társulatok, folyóirat-szerkesztőség és nyugdíjasklub, fotóklub stb.

Ehhez hasonló jelentőségű az egyetemi hallgatók aktivizálása. Számukra a Pécs8 a tantervekben rögzített kurzusok tematikájának megújításán túl olyan intézményen kívüli fórumokon is lehetőségeket kínál, melyeken mind ez idáig elenyésző volt a hallgatói részvétel. Nem titkolt cél ezzel a hallgatók aktivizálása a helytörténeti kutatások és a disszemináció területén is. A lokális témák, a program által biztosított intézményes és civil kapcsolatok, a kreatív módszertan, a mentori támogatás és a program digitális felületei által kínált publikációs lehetőség olyan motivációs tényező, melyhez a hallgatók érdeklődésük és sajátos „érdekeik” mentén is kapcsolódni tudnak. Ez utóbbiak közé tartozik a szakdolgozatok és OTDK dolgozatok elkészítése is. (A Pécs8 generálta például egy kutatószeminárium által biztosított témaválasztás szakmai sikerét: a 2019-es XXXIV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Humántudományi Szekció, 1945 utáni magyar történelem tagozatában elért első helyezést.¹¹)

A monográfia szempontjából is kulcsfontosságú, hogy a múlt felidézésével, az emlékek és források felszínre segítségével párhuzamosan megfogalmazódhatott az is, mit jelent mindez a pécsiek – fiatalok és idősek – számára ma. Azaz hogyan formálja a város múltja a jelenét, és hogyan határozza meg a jelen a múlttól való gondolkodást. E hatások tudatosítása a lokális identitást és a helyi közösségeket is formálja, erősíti, ami a munka „*társadalmi hasznosulásának*” egy nehezen mérhető, de rendkívül fontos hozadéka. A Pécs8 egyik fontos eredménye, hogy az intézmények mellett a „civiliek” nem csak forrás-, illetve adatközlőként és a történészek által létrehozott tudás befogadóiként jelennek meg a programban. E tapasztalatok (és kapcsolatok) átrendezték a kérdések hierarchiáját. A fő kérdés ezzel kapcsolatban nem az, hogy miként lehet/kell a tudást (ismereteket) a „tudósoktól” a „laikusok” felé közvetíteni, hanem hogyan lehet a helyi (pécsi) közösség lehető legszélesebb rétegeit bevonni (szakemberek facilitátori közreműködésével) a tudás megkonstruálásába és megosztásába. Nem egyszerűen „terjeszteni” az ismereteket, hanem felszínre hívni, összegyűjteni, majd formát és fórumot adni ezek értelmezésének, átadásának, közkinccsé tételének. A Pécs8 az online fórumok mellett elsősorban különféle közösségi eseményeket hozott létre vagy inspirált. Ezek a konstruktív tanuláselméleti paradigma kereteiben gondolkodva, a ráhangolódást és a reflektálást szolgálják, azzal a szándékkal, hogy a jelentésteremtés személyes és egyéni kognitív folyamatai is megvalósuljanak. A Pécs8 hálózatelméleti megközelítése értelmében nemcsak a tudás létrehozása és megosztása történik kooperatív és (pedagógiai értelemben) inkluzív módon,¹² de a tanulási folyamat tervezése és „irányítása” is: a megvalósult programokat és a létrejött tartalmakat a hálózat szereplői között kialakult interakciók formálták, e szereplők igényeihez és lehetőségeihez igazodva.

Partnereinket nem egyszerűen arra hívjuk, hogy támogassák rendezvényeinket és terveinket, hanem arra, hogy saját ötleteikkel, saját kezdeményezéseikkel, saját igényeik és lehetőségeik mentén kapcsolódjanak a Pécs8 programhoz az általunk felvetett ötletekből ihletet merítve, a programhoz kiépített kapcsolati háló segítségével valósítsák meg saját elképzeléseiket. Ezáltal nemcsak a rendezvények, programok száma hatványozódik, de a bevont humán és anyagi erőforrások mértéke is. A költséghatékonyságot a több tucatnyi együttműködő partner közös érdekeltsége biztosítja. A Pécs8 legfontosabb tapasztalata messze túlmutat a helytörténetírás szakmai dilemmáin, miközben e tekintetben is kardinális jelentőségű. Az ugyanis, hogy a lokális téma olyan közös pontnak bizonyult, amely a legkülönbözőbb érdekeltségű és beállítottságú, mai közéleti viszonyaink között egymással antagonisztikus ellentétben álló szereplőket is képes összekötni. A lokális identitás efféle fölfedez(t)ése a maga nemében tehát egyedülálló dolog...

A Pécs8 program négy évének eredményei mára lehetőséget adnak az empirikus kutatások, a közösségi erőfeszítések és interakciók eredményeinek összegzésére.

A Pécs8 program tapasztalatai módszertani vonatkozásban a történettudományban a „*téri fordulat*” névvel illetett megközelítésmód relevanciáját tudatosították. A közelmúlt történeti vizsgálódásainak egyik fontos eredménye „*a "tér" mint történelemformáló tényező (újra)fölfedezése.*”¹³ Ennek alapján a tér nem üres keret, díszlet, hanem viszonyok, kapcsolatok rendszere. Olyan valóság, amely szabályozza az egyének és csoportok viselkedését és így hozzásegít a történések okainak magyarázatához. Ha más nem, a koronavírus alatti *social distance* tudatosíthatta bennünk, hogy történeteink és kapcsolataink alapvető rendezője a tér, a közeg. A térformálás és a térhasználat módja, tradicionális és hagyományt teremtő formái – szűkebb és tágabb környezetünké – kapcsolati hálóink

szervezésén túl alapvetően befolyásolják az egyén motivációit, a személyes potenciál aktiválhatóságát. Egész egyszerűen fogalmazva: az élet tere és az élet minősége összefügg. A „hely” jelentősége kézenfekvő akkor is, ha arra gondolunk, hogy emlékeink a legtöbb esetben helyekhez kötődnek, jó és rossz élményeink, tapasztalataink „helyekhez” kötve kelnek életre. Olyan meghatározó realitás ez, amely szabályozza az egyének és csoportok viselkedését, és így hozzásegít a történések okainak magyarázatához. Ezen elméleti megfontolásokat empirikusan igazolták a Pécs8 programjai. Konkrét példával érzékeltetve: a Pécs8 egyetemisták részére szervezett kutatótáborában¹⁴ „öszönösen” is a narratív pszichológia és az önéletrajzi emlékezet kutatóinak alapvetéséből indultunk ki, miszerint a helyek kitüntetett szerepet játszanak az élettörténetekben. A kutatótáborban – komoly szakmai előkészítés és a kutatást végző hallgatók mentális támogatását biztosító tréningjei után – a személyes interjúk kerültek a fókuszba. A tábor résztvevői – 13 egyetemi hallgató, különféle szakokról – a Szigeti városrész metamorfózisának példáján fűrészte az épített környezet átalakításának hatásait és jelentéseit az egyéni életutakban. Bár az interjúk során használt interjúsablon¹⁵ konkrétan a „helyet” állította a középpontba, ez pedig kétségtelenül meghatározta az elbeszéléseket, mégis igazolódott ez az állítás: a megszabott keret az interjúalanyok számára messzemenően segítette az élettörténetek ki-, illetve elbeszélését. Magától értetődőnek bizonyult, hogy a *„helyről szóló történetek a lakók élettörténeteinek részeként élnek tovább – és viszont: a hely története tovább gazdagodik az ott élők történeteivel”*.¹⁶ Az interjúk készítésekor nem pusztán arra voltunk kíváncsiak, hogyan élték meg a kortársak az egyes eseményeket (a városrész átépítését), hanem arra is, hogy milyen jelentéseket tulajdonítanak a velük történeteknek. A kvantitatív ismeretek gyarapodásán túl ez a hozzáállás egy előre kevésbé kalkulált, nehezen mérhető, de minden résztvevő számára alapvető tapasztalattal járt: a hétköznapokban fel nem tett kérdések és a korábban soha ki nem mondott válaszok egy közös történet dimenzióit tárták fel. A program résztvevői a társadalomtörténeti és kutatómódszertani ismeretek, a kommunikációs, szociális, tanulási és számos más kompetencia fejlesztése mellett személyes tapasztalatként, a kutatáshoz való elköteleződést is mélyítve, beleláthattak saját családjuk történetébe, megérthették saját szüleik, nagyszüleik motivációit, döntéseik hátterét. Ez a párbeszéd aktív kapcsolatba léptette őket saját múltjukkal. Mindeközben Pécshez, a lokális dimenzióhoz és közösséghez való kapcsolatuk is formálódott. A kutatás nem várt és eléggé nem értékelhető hatása a saját, a családjuk és a lakóhelyük múltjával szembeni „érzékenyítés” lett. A fizikai környezet jelentésekkel átszőtt helyé, ismerőssé, otthonosabbá vált. A helytörténet ezen a módon a helyi identitás erősítésének is katalizátora lehet.

Szintén a közösségi programok jelezték egyértelműen a *tudáselsajátítás és a tudásbefogadás manapság több ponton is érzékelhető induktív meghatározottságát*. E tényező tudatosítása megkerülhetetlen a helytörténetírás módszertani innovációjában. Praktikusan az, hogy egy személyes történet vagy a történetet megidéző tárgy, jelenet, motivikus elem historikus keretbe helyezése lehetőséget teremt a múlt eseményeihez való kapcsolódáshoz. Ez nem bontja meg az oksági kapcsolatokra épülő narratívát, ugyanakkor az összefüggések intencionális állapotokon (röviden: „mit éltek meg”) át érvényesülő hálózatát is láthatóvá teszi.¹⁷ A történet tehát csak akkor érthető meg, ha felfogjuk, hogy a szereplők mit éltek meg az esemény során. A hazai történetírásban Bruner nyomán elsősorban Keszei András hangsúlyozza, hogy az *„épített környezet történetekbe ágyazódva ”kel életre”, kelt érzéseket, ösztönöz gondolatokat, egyszóval alakítja maga is a hozzá fűződő viszonyt”*.¹⁸ A múltbéli cselekvőkkel való azonosulás, tapasztalataik és véleményük megértése szerepváltást, a számunkra természetes szerep és nézőpont feladását igényli. Ez

vált valóra a [Pécs8 táborában](#)¹⁹ és az [Átjátszott történetek](#) rendezvényein,²⁰ ami lehetővé tette a behelyezkedést az előző generációk (egyéni emlékezetekben megnyilvánuló) nézőpontjába. Támogatva az autoonóitikus, azaz „öntudatos” emlékezetet, amely által mi is bekerülünk a hagyományba, a „történetbe”, a kollektív emlékezetet a múlt mai körülményekkel összhangban lévő képével egészítve ki.²¹ A generációk közötti személyes kapcsolódás lehetőségének fórumain a dramatikus technikákkal támogatott közös reflexiók a múlt narratíváit a magunkról szóló elbeszélések esetében is relevánssá tették. Hasonló tapasztalattal járt a Pécs8 filmmustra és a Jelenkor folyóirat 60. jubileumán széleskörű kooperációban elkészült [hat versfilm](#),²² illetve ezek „földolgozása”. A versfilmekre reflektáló [„Át-írás”](#) című összművészeti est,²³ a Bertók László *Miközben* című verséről készült, a költeményt az irodalmi hagyományba helyező [„tananyag”](#),²⁴ és az ez által is megtámogatott [verspályázat](#).²⁵ Az így inspirált művészeti alkotások a költészethagyományt, a Jelenkor hagyományát a jelenkorral, a klasszikussá érőt a hagyományokra reflektáló kortárssal állították párbeszédbe. A Pécs8 program célkitűzése ezen a módon műfajok és korok, értelmezések és átértelmezések, generációk találkozásaként valósult meg egy közös térben, a Jelenkor és Pécs horizontján.

Hogy milyen következményekkel jár mindez a helytörténetírás számára, erre a kérdésre e helyen csak a tanulmányunk címében meghatározott fókuszpontok összefüggésében térünk ki. Első helyen arra a tapasztalatra, hogy a hely történetek által tesz szert jelentésre. Ez pedig – a jogos vagy túlgondolt ismeretelméleti szkepszissel együtt vagy annak ellenére – a narratíva rehabilitációját jelenti. Az egyéni érintettséget előhívó személyes történetek beépítése az „általános”, köztörténeti témák tárgyalásába nem pusztán retorikai fogás, hanem az elbeszélésmódot is meghatározó tényező. Azaz az érintettség felismertetése kétségkívül módszertani kérdés.

A város, a hely története azonban nem lehet lezárt történet, hiszen ez esetben az egykori jelentések hiába lettek újra felelevenítve, közösségi interakció nélkül hamar újra elmosódnak, érthetatlenné válnak. Azaz a helytörténetírás fentebb kifejtett ambíciói – legalábbis a Pécs8 tapasztalatai alapján – csak folyamatos „működés” mellett válhatnak valóra. Ennek megfelelően a jövő helytörténete kétvágányú: a széleskörű alapkutatások eredményei csak a disszemináció-interpretatív és dialogikus, azaz természete szerint interaktív formáival összefonódva válhatnak élményt adó közösségi tudássá.²⁶ A disszemináció a helytörténetírás esetében nem a „tudomány” járulékos terhe, hanem magának az alapkutatásnak a szerves része. E két pillér egymást föltételezve kínál választ a felvázolt módszertani kihívásra, és érhet el eredményt a tudományos kutatás oktatási és lokális közösségi felhasználása terén, előmozdítva a helyi közösségek közötti kapcsolatok kialakulását, a lokális identitás erősödését.

IRODALOM

- BÁCSKAI Vera (2011): A magyar várostörténet-írás a 21. század elején. In: *Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári Évkönyv XIX*. Szerk. GALAMBOS Sándor – KUJBUSNÉ MECSEI Éva. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár, Nyíregyháza, 203–210.
https://library.hungaricana.hu/en/view/SZSM_Ek_19/?pg=0&layout=s (Letöltés: 2021. nov. 3.)

Bánkuti Gábor: Pécs8 – lokális történelem, társadalmi tanulás, helyi identitás

- BARABÁSI Albert László (2013): *Behálózva. A hálózatok új tudománya*. Helikon Kiadó, Budapest.
- KARVALICS László, Z. (2004): Internet és társadalomtudomány: a kutatás helyzete. *Információs társadalom, 4. évf.* 3–4. sz. 190–206.
<https://infvars.infonia.hu/issue.php?id=33> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- KESZEI András (2015a): Hely és emlékezet között. In: BÖGRE Zsuzsanna – KESZEI András (szerk.): *Hely, identitás, emlékezet*. L' Harmattan, Budapest, 52–73.
- KESZEI András (2015b): Hely, identitás és emlékezet (A város narratív identitása). In: KESZEI András: *Emlékek formájában. Egyéni, társadalmi és kulturális hatások a múlt felidézésében*. L' Harmattan, Budapest, 183–216.
- KNAUSZ Imre (2015): *A múlt kútjának tükre. A történelemtanítás céljairól*. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc:
<http://mek.oszk.hu/15500/15519/15519.pdf> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- KNAUSZ Imre (2017): Műveltségkép az ezredforduló után. *Magyar Tudomány, 178. évf.* 11. sz. 1376–1386.
https://mersz.hu/dokumentum/matud_39 (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- KOJANITZ László (2019): Találkozás „a legvidámabb barakk” valóságával. *Új Köznevelés, 85. évf.* 1–2. sz. 37–41.
<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/lapszamok/2019-1-2> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- Ian. Routledge, *Taylor & Francis Group*, 148-158.

ABSTRACT

Bánkuti, Gábor

Pécs8 – local history, social learning, local identity

The Pécs8 program was inspired by a double challenge affecting the whole of city and local history. How can one speak about the history of a city in a way that makes readers identify with it? How to provide a narrative that is both interesting and credible for the general public, while also addressing the current methodological problems raised by local historiography? What are the emphases and methods of editing and analyzing that can assist in presenting the city's past, advancing beyond a topical mosaic to reveal an organism of interdependent and interacting factors? Looking past the content and methodological difficulties: How can one take on the basic task of local history amid contemporary circumstances, strengthening local identity, while uncovering the city's past as a history of community that is relevant to the present, too? These content and methodological challenges became apparent in the planning of the eighth - from whence the title - and final volume of the History of Pécs Foundation's grand endeavor to produce a city monograph presenting the period between 1945 and 1990 that meets the needs of both professionals and the general public.

JEGYZETEK

- ¹ A Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata által rendezett *Nézőpontok: A történelemtanítás elméletének és gyakorlatának nemzetközi és hazai trendjei* c. konferencián 2021. április 16-án elhangzott előadás szerkesztett változata.
- ² BÁCSKAI Vera (2011): *A magyar várostörténet-írás a 21. század elején*. In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári Évkönyv XIX. Szerk. GALAMBOS Sándor – KUJBUSNÉ MECSEI Éva. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár, Nyíregyháza, 206.
- ³ A program tervezését 2016 őszén kezdte el jelen összefoglalás szerzője és Dr. Dévényi Anna a PTE BTK Történettudományi Intézet Modernkori Történelmi Tanszéke oktatója. A tanulmányban felsorolt programok és következtetések közös munka eredményei.
- ⁴ BARABÁSI Albert László (2013): *Behálóztva. A hálózatok új tudománya*. Helikon Kiadó, Budapest, 191.
- ⁵ KARVALICS László, Z. (2004): Internet és társadalomtudomány: a kutatás helyzete. *Információs társadalom*, 4. évf. 3–4. sz. 190–206.
- ⁶ Pécs8 1945–1990: <https://pecs8.hu/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ⁷ Pécs8 1945–1990, Galéria: <https://pecs8.hu/galeria/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ⁸ Pécs8 Mozaikok: <https://pecs8.hu/mozaikok/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ⁹ Pécs8 Projektek: <https://pecs8.hu/projektek/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ¹⁰ Pécs8 Taneszközök: <https://pecs8.hu/taneszkozok/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ¹¹ ANDRÁSFALVY Csenge: Az 1956-os forradalom pécsi eseményei női szemmel – Egy dunántúli naplóról. Témavezető: Dr. habil. BÁNKUTI Gábor.
- ¹² Az inkluzív pedagógia a tanulók egyedi sajátosságait, képességeit és igényeit szem előtt tartva arra törekszik, hogy mindenki a saját szükségleteinek megfelelő tudást kapja meg, úgy hogy közben lehetőségei szerint, egyedi képességeit és meglévő tudását felhasználva maga is hozzájáruljon a közösség tanulásához, fejlődéséhez. A paradigma alapvetően közösség-központú, rugalmas, win-win szituáció teremtésére törekszik.
- ¹³ KESZEI András (2015a): Hely és emlékezet között. In: BÖGRE Zsuzsanna – KESZEI András (szerk.): *Hely, identitás, emlékezet*. L' Harmattan, Budapest, 52–73.
- ¹⁴ Pécs8 Beszámoló – Pécs8 kutatótábor: <https://pecs8.hu/beszamolo-pecs8-kutato-tabor-2020/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ¹⁵ Interjúsablon: https://drive.google.com/file/d/1yC_6Oqqi5XzqlDo62H2rbdZfJqVaF19M/view (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ¹⁶ KESZEI András (2015b): Hely, identitás és emlékezet (A város narratív identitása). In: KESZEI András: *Emlékek formájában. Egyéni, társadalmi és kulturális hatások a múlt felidézésében*. L' Harmattan, Budapest, 184.
- ¹⁷ KNAUSZ Imre (2015): *A múlt kútjának tükre. A történelemtanítás céljairól*. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 21–22.
- ¹⁸ KESZEI (2015b) 183.
- ¹⁹ Pécs8 tábor – Pécs a '70-es években. Oktatási programcsomag: <https://pecs8.hu/pecs8-tabor-pecs-a-70-es-evekben-oktatasi-programcsomag/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
A táborban szerzett testközelbeli élmények, és az így összegyűjtött információk közös értelmezésének történelmi gondolkodást fejlesztő jelentőségét a táborban részt vevő diákok reflexiói alapján Kojanitz László „mérte”. Ennek eredményeit lásd: KOJANITZ László (2019): Találkozás „a legvidámabb barakk” valóságával. Új Köznevelés, 85. évf. 1–2. sz. 37–41.
- ²⁰ Pécs8 albumai Átjátszott történetek I. A megélt tér: <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=pecs8&set=a.2167241810195286> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ²¹ KNAUSZ (2015) 23.
- ²² Pécs8: Jelenkor 60 – Versfilmek: <https://pecs8.hu/jelenkor-60-versfilmek/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ²³ Pécs8 Át-írás: <https://pecs8.hu/at-iras/?fbclid=IwAR2Q472M9S75-JRhuCgcTvNVoeqKbaO8ja9bAmfYme6juaSwsBgv70gSnrU> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ²⁴ Pécs8: Versről versre – versolvasási gyakorlatok: <https://pecs8.hu/versrol-versre/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ²⁵ Pécs8: Versről versre: <https://pecs8.hu/versrol-versre-kettes-szamu-pontos-vers-az-alkonyatrol/> (Letöltés: 2021. nov. 3.)
- ²⁶ KNAUSZ Imre (2017): Műveltségkép az ezredforduló után. *Magyar Tudomány*, 178. évf. 11. sz. 1380–1382.